

Sygn. akt II UK 277/17

POSTANOWIENIE

Dnia 11 kwietnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z wniosku M. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.
o ustalenie ustawodawstwa właściwego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 11 kwietnia 2018 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 8 listopada 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) wyrokiem z dnia 8 listopada 2016 r. oddalił apelację wnioskodawcy M. S. od wyroku Sądu Okręgowego w O. z dnia 6 kwietnia 2016 r., oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O. z dnia 19 listopada 2015 r. stwierdzającej, że do wnioskodawcy z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej w Polsce ma od dnia 1 marca 2015 r. zastosowanie ustawodawstwo polskie, ponieważ praca wykonywana na Słowacji ma charakter marginalny.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że z informacji uzyskanych od strony słowackiej w związku z wszczęciem przez polski organ rentowy procedury określonej w art. 16 ust. 4 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE. L. 284

z dnia 30 października 2009 r., dalej jako rozporządzenie wykonawcze) wynikało, że praca wnioskodawcy, prowadzącego działalność gospodarczą w Polsce, wykonywana przez niego na podstawie umowy o pracę zawartej ze słowacką firmą M. s.r.o. w C. była świadczona przez 10 godzin w miesiącu za wynagrodzeniem 40 euro miesięcznie, wobec czego miała charakter marginalny w rozumieniu art. 14 ust. 5b rozporządzenia wykonawczego. Na tej podstawie polski organ rentowy w piśmie z dnia 22 lipca 2015 r. wydał decyzję tymczasową ustalającą, że właściwym ustawodawstwem dla wnioskodawcy od dnia 1 marca 2015 r. jest ustawodawstwo polskie, ponieważ praca marginalna na terenie innego państwa członkowskiego nie może być brana pod uwagę do celów określenia właściwego ustawodawstwa według zasad określonych w art. 13 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) z dnia 29 kwietnia 2004 r. nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 2004/166/1, dalej jako rozporządzenie podstawowe). Słowacka instytucja ubezpieczeniowa nie zgłosiła sprzeciwu co do ustaleń decyzji tymczasowej, wobec tego zaskarżoną decyzją polski organ rentowy prawidłowo stwierdził, że wobec wnioskodawcy właściwe jest ustawodawstwo polskie. Wyczerpany został zatem tryb przewidziany w art. 16 ust. 2 i 3 rozporządzenia wykonawczego i tym samym ustała kolizja systemów obu państw członkowskich. Sąd Apelacyjny podkreślił, że w okolicznościach faktycznych sprawy, w których wnioskodawca stosownie do podpisanej umowy miał pracować 10 godzin w miesiącu za wynagrodzeniem 40 euro miesięcznie, stanowiącym równowartość ok. 145 zł miesięcznie zasadne było stwierdzenie przez Sąd Okręgowy, że zatrudnienie na terenie Słowacji miało charakter marginalny.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wywiódł wnioskodawca M. S., zaskarżając go w całości. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku, poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego oraz zaskarżonej decyzji i przekazanie sprawy organowi rentowemu do ponownego rozpatrzenia, a także o zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Skarga kasacyjna została oparta na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego: 1) art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego w związku 16 ust. 2 i 4 rozporządzenia wykonawczego przez jego niezastosowanie i uznanie, że

skarżący od dnia 1 marca 2015 r. podlega ustawodawstwu polskiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych, mimo wykonywania pracy najemnej na Słowacji oraz prowadzenia działalności na własny rachunek w Polsce oraz obowiązywania normy kolizyjnej wskazującej na pierwszeństwo ustawodawstwa państwa miejsca wykonywania pracy najemnej, 2) art. 3 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego w związku z art. 6 k.c. przez jego błędną wykładnię i uznanie, że skarżący zobowiązany był do przedstawienia dokumentów i dowodów na potwierdzenie, iż rzeczywiście podlegał ubezpieczeniu społecznemu na Słowacji oraz że świadczona przez niego praca nie miała charakteru marginalnego, 3) art. 14 ust. 5b rozporządzenia wykonawczego przez jego zastosowanie i uznanie, że praca najemna skarżącego na rzecz M. s.r.o. stanowi pracę o charakterze marginalnym.

Skarżący zarzucił także naruszenie prawa procesowego, mającego istotny wpływ na wynik sprawy, a to: 1) art. 233 § 1 k.p.c. przez niedokonanie wszechstronnej analizy całego materiału dowodowego sprawy, w szczególności pominięcie niezachowania wymaganego trybu przez organ rentowy w celu wyjaśnienia wątpliwości, co do marginalnego charakteru pracy skarżącego, a także jego aktualnego statusu ubezpieczeniowego w zakresie podlegania słowackiemu systemowi ubezpieczeń społecznych i mimo nie wyjaśnienia tej kwestii uznanie, że zaskarżona decyzja wydana została w granicach prawa, 2) art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 5 i art. 477¹¹ § 2 k.p.c. polegający na nieuwzględnieniu przez Sąd Apelacyjny nieważności postępowania, wywołanej pozbawieniem możliwości obrony przez pracodawcę słowackiego swoich praw jako zainteresowanego w sprawie.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na oczywiste uzasadnienie skargi i na nieważność postępowania.

W ocenie skarżącego o oczywistym uzasadnieniu skargi świadczy nieprawidłowa ocena Sądu drugiej instancji, że przeprowadzone przez polski organ rentowy postępowanie było realizacją przepisów o koordynacji systemów, podczas gdy „organ rentowy nie przeprowadził w sposób prawidłowy postępowania wyjaśniającego z instytucją słowacką, w zakresie, który pozwoliłby ustalić istotne dla sprawy okoliczności, tj. marginalny charakter pracy najemnej”. Sąd Apelacyjny „oparł się w istocie wyłącznie na tym, że organ słowacki nie wniósł żadnych

zastrzeżeń, nie bacząc na to, że tryb postępowania organu polskiego było niezgodny z art. 16 rozporządzenia wykonawczego”. Tymczasem brak jakichkolwiek dowodów świadczących, że organ rentowy przeprowadził postępowanie wyjaśniające z instytucją słowacką w zakresie ustalenia marginalnego charakteru wykonywanej tam pracy. Zdaniem skarżącego, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadnia także naruszenie przez Sąd Apelacyjny „przepisów procesowych, poprzez pominięcie w postępowaniu sądowym słowackiego pracodawcy jako zainteresowanego i niedostrzeżenie przez Sąd drugiej instancji, iż doszło do nieważności postępowania i nie uwzględnienia tego zarzutu”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jednym z koniecznych elementów skargi kasacyjnej jest, jak wynika z art. 398⁴ § 2 k.p.c., wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się, jak wielokrotnie wyjaśniano w orzecznictwie Sądu Najwyższego, z przesłankami rozważanymi przez ten Sąd podczas tzw. „przedsądu”, a więc na posiedzeniu, którego przedmiotem jest przyjęcie lub odmowa przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Przesłanki te określone są w art. 398⁹ § 1 k.p.c. i tylko one podlegają badaniu w tej fazie postępowania, a przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania następuje wtedy, gdy zachodzi choćby jedna z nich. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania winno zatem koncentrować się na wykazaniu istnienia takiej przesłanki, przy czym treść tego uzasadnienia nie może być dowolna, bo konieczne jest oparcie jej na argumentacji jurejdykcyjnej. Pozostaje to w ścisłym związku z modelem skargi kasacyjnej, w którym rozpoznanie skargi następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., tj. wówczas, gdy: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Skarga opiera się na przesłance nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.) oraz oczywistego uzasadnienia skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

Jeżeli przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest twierdzenie skarżącego, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁴ § 2 w

związku z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), powinien on w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274). Jednak o tym, że skarga jest oczywiście uzasadniona nie może decydować argumentacja zawarta w uzasadnieniu jej podstaw (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2008 r., II PK 347/07, LEX nr 465860).

W skardze kasacyjnej nie ma uzasadnienia wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania w powyższym rozumieniu, ponieważ w oparciu o wyczerpujące uzasadnienie Sądu Apelacyjnego deklarowana w skardze kasacyjnej oczywista zasadność środka odwoławczego nie ma postaci kwalifikowanego naruszenia art. 16 rozporządzenia wykonawczego, widocznego na pierwszy rzut oka. Postępowanie wytyczone przez art. 16 tego rozporządzenia zostało ukształtowane w inny sposób niż uważa skarżący. Z art. 16 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego *expressis verbis* wynika, że ustalenie ustawodawstwa ma nastąpić „niezwłocznie”. Przepis zastrzega, że takie wstępne określenie mającego zastosowanie ustawodawstwa ma charakter tymczasowy, a instytucja, która dokonała ustalenia informuje wyznaczone instytucje każdego państwa członkowskiego, w którym wykonywana jest praca, o swoim tymczasowym określeniu. Nawiązując do twierdzeń skarżącego mających przemawiać za oczywistością skargi kasacyjnej, z przepisu tego nie wynika, że organ rentowy był zobowiązany do przeprowadzenia skrupulatnego postępowania wyjaśniającego z instytucją słowacką. Potrzeba komunikacji między instytucjami ubezpieczeniowymi zachodzi dopiero wówczas, gdy wystąpi „brak pewności co do określenia mającego zastosowanie

ustawodawstwa”, a między zainteresowanymi instytucjami dojdzie do „rozbieżności opinii”. Rozporządzenie wykonawcze stanowi, że w takim wypadku „podmioty te starają się dojść do porozumienia”, a „ustawodawstwo mające zastosowanie do zainteresowanego jest określone na mocy wspólnego porozumienia”. W rozpoznawanej sprawie Zakład Ubezpieczeń Społecznych i jego słowacki odpowiednik byli ostatecznie zgodni, że wnioskodawca powinien podlegać ubezpieczeniu społecznemu w Polsce. Analizując akta sprawy trudno stwierdzić, że komunikacja między instytucjami polską i słowacką odbyła się z naruszeniem art. 16 rozporządzenia wykonawczego. W każdym razie, uchybienie temu przepisowi nie jest oczywiste, co oznacza, że nie ma podstaw do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Z kolei uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w zakresie przesłanki nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.) nie spełniło wymogu wykazania istnienia tej przesłanki, ponieważ trudno za wywód prawny zmierzający do jej wykazania uznać lakoniczne twierdzenie skarżącego o „nieważności przepisów procesowych”, pozbawione jakiegokolwiek konkretyzacji tych przepisów, jak też jedynie śladowe zasygnalizowanie, że chodzi o pominięcie w pracodawcy jako zainteresowanego, mające świadczyć o „pozbawieniu go możliwości obrony praw w toku niniejszego postępowania”. Dlatego tylko na marginesie należy zwrócić uwagę, iż w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się obecnie, że wstępnym warunkiem nieważności postępowania z art. 379 pkt 5 k.p.c., tj. pozbawienia strony możliwości obrony swych praw, są uchybienia formalne sądu, w wyniku których strona pozbawiona zostaje możliwości brania udziału w sprawie oraz zgłoszenia twierdzeń faktycznych wniosków dowodowych i zarzutów. W sprawie nie zachodzi nieważność postępowania w tym znaczeniu. W myśl art. 477¹¹ § 2 zdanie pierwsze k.p.c., zainteresowanym jest ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia sprawy. Zgodnie z zasadą terytorialności, chodzi w tym przepisie o prawa i obowiązki wynikające z polskiego systemu ubezpieczeń społecznych (zob. art. 6 ust. 1 *in principio* ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych; jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1778 ze zm.), stąd nie ma on zastosowania do praw i obowiązków wynikających z porządków prawnych innych krajów członkowskich Unii, o których

rozstrzygają odpowiednie organy tych krajów wedle obowiązującego w nich prawa (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 27 września 2016 r., I UZ 14/16; z dnia 6 września 2016 r., I UZ 13/16, z dnia 21 listopada 2016 r., II UK 735/15 i II UK 734/15, niepublikowane; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2016 r., II UK 297/15, LEX nr 2120892; z dnia 25 listopada 2016 r., I UK 370/15, LEX nr 2166375; z dnia 13 września 2017 r., I UK 328/16, LEX nr 2389586). Zatem nieuprawnione i bezskuteczne procesowo byłoby wezwanie pracodawcy słowackiego skarżącego, jako zainteresowanego w sprawie toczącej się z odwołania skarżącego, w której apelację składał również skarżący.

Biorąc pod uwagę przedstawione argumenty, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

r.g.